

Перспективи подальших пошуків у напрямку дослідження. Стаття не висчерпує всіх аспектів проблеми. Перспективними є дослідження та порівняльний аналіз специфіки організації дозвілля дітей, роботи з малолітніми правопорушниками, заходів зі збереження здоров'я дітей протягом 1950-1980-х рр., 1990-х рр. і на сучасному етапі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вавілова І. Дитяча література як засіб формування особистості дитини (друга половина XIX – початок XX ст.) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.01 “Загальна педагогіка та історія педагогіки” / І. Вавілова. – К., 2008. – 24 с.

2. Гиріна Т. Дитяче радіомовлення в Україні: структурно-функціональний та творчий дискурс : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із соціальних комунікацій: спец. 27.00.04 “Теорія та історія журналістики” / Т. Гиріна. – Запоріжжя, 2013. – 20 с.

3. Кудрик Л. До проблеми духовного розвитку дитини в сучасному світі / Л. Кудрик // Ставропігійські філософські студії : зб. наук. пр. з філософії, психології, мистецтвознавства, культурології, педагогіки та філософії освіти. – Л. : “Ставропігон”, 2008. – Вип. 2. – С. 91-103.

4. Кудрявцев В. Культурно-исторический статус детства: эскиз нового понимания / В. Кудрявцев / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp1/Kudrjavcev.pdf.

5. Петрунько О. Дитина в інтернет-просторі: ймовірні наслідки і відповідальність дорослих / О. Петрунько // Наукові студії із соціальної та політичної психології : зб. статей. – К. : Міленіум, 2008. – Вип. 21 (24). – С. 112-123.

6. Плотников С. Чтение и экология культуры / С. Плотников // Ното legens: Памяти Сергея Николаевича Плотникова (1929-1995). – М. : Дом интеллектуальной книги, 1996. – С. 64-75.

7. Чудинова В. Дети и библиотеки в меняющейся медиасреде / В. Чудинова. – М. : Школьная библиотека, 2004. – 336 с.

УДК 378.147:78

О. О. Матвєєва,

кандидат педагогічних наук, доцент
(Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди)

ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ ТЕСТІВ З ДІАГНОСТИКИ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКИХ ЗНАТЬ

Постановка проблеми. Успішна робота будь-якого вишу неможлива без постійного вдосконалювання діяльності, спрямованої на поліпшення якості професійної підготовки випускників, яка в умовах розвитку ринкових відносин стає товаром. Пріоритет якості освіти як ядра освітньої політики робить гостроактуальною проблему пошуку ефективних підходів, створення

й налагодження механізму впливу на якість підготовки на всіх етапах навчального процесу.

Проблема забезпечення якості сучасної вищої музично-педагогічної освіти нерозривно пов'язана з педагогічною діагностикою, що має вирішальний характер впливу на ефективність її функціонування. Ключовою залишається проблема діагностики й оцінки якості знань студентів з виконавських дисциплін, оскільки основою професійної діяльності фахівця є професійні знання. Зазначимо, що практика й законодавчі акти визначають необхідність володіння майбутніми фахівцями "концептуальними знаннями, набутими в процесі навчання та професійної діяльності, включаючи певні знання сучасних досягнень. Критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у навчанні та професійній діяльності" [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Реалізація оцінювання знань передбачає поєднання їх у групи, визначення структури. Однією з перших праць у цьому напрямі була розробка Б. Блума, в якій виділено три сфери освітньої діяльності та наведено ієрархію її рівнів. Дослідження структури та видів знань проводилось також вітчизняними вченими (І. Лернер, І. Зимня, Ю. Романенко та ін.). І. Лернером було запропоновано класифікацію знань, що включає: основні терміни і поняття, факти повсякденної дійсності й наукові факти, основні закони науки, теорії, які містять систему наукових знань про певну сукупність об'єктів і про методи пояснення й передбачення явищ цієї предметної галузі; знання про способи діяльності, методи пізнання; оцінювальні знання [3].

Проблемі класифікації знань присвячені праці В. Аванесова, що поділяє знання за сферою застосування, складом, структурою, типами та рівнями. Г. Атанова в інженерії знань виокремлює семантичні, процедурні, декларативні, функціональні знання. Розробкою тестових методик визначення рівня знань займалися В. Аванесов, Є. Михайличев, С. Сафонцев та ін. Наведені класифікації навчальної інформації дозволяють виділити види знань і повідомлень, що становлять зміст освіти, результати засвоєння та їх оцінювання. Однак, у зв'язку з тим, що музично-виконавські знання, необхідні майбутньому вчителю музики, дуже складно описати у формі понять, визначень та правил, питання їх діагностики за допомогою тестових технологій не ставилося.

Метою статті є ознайомлення з методикою розробки тестів з діагностики музично-виконавських знань студентів на прикладі дисципліни "Основний музичний інструмент (фортепіано)".

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Професійна підготовка майбутніх учителів музики поєднує дисципліни музично-історичного, музично-теоретичного, музично-виконавського спрямування, а, отже, зміст дисциплін висвітлює історичні, теоретичні, виконавські аспекти музичного мистецтва.

Знання, що викладаються в процесі вивчення музично-історичних та музично-теоретичних дисциплін, діагностуються в ході практичних, семінарських занять за допомогою застосування як традиційних форм контролю (дидактичних тестів, опитування, контрольних робіт тощо), так і спеціальних (музичних диктантів, визначення на слух, розв'язання

гармонічних задач тощо).

Знання виконавського спрямування, про особливості артикуляції, ритму, динаміки, педалізації в музичних творах різних стилів та жанрів студент отримує на заняттях з основного та додаткового інструменту, вокалу, диригування, концертмейстерського класу тощо. Зазначимо, що знання та їх застосування, що необхідні майбутньому вчителю музичного мистецтва для опанування музичного твору й створення власної інтерпретаційної версії для “реалізації педагогічно виконавського задуму інтерпретації в умовах слухання учнями “живого” звучання інструменту” [4], вказані в освітньо-кваліфікаційній характеристиці, але немає визначення конкретних тем, їх змістовного наповнення та засобів діагностики. Це зрозуміло, адже широке коло музикознавчих та виконавських знань, що висвітлюють засоби виконання музичних творів, дуже важко описати у формі понять та визначень.

Теоретичною основою розробки тестів стали положення, висунуті О. Алексєєвим, який розглядає наукові передумови організації музичних занять. Вчений вказує на систематизацію навчального процесу, що іноді приймає жорсткі форми: засвоєння чітко регламентованого програмою курсу проводиться шляхом послідовного оволодіння невеликими дозами досліджуваного матеріалу, причому кожний наступний “крок” не може бути зроблений, якщо не вирішена задача попереднього. Дослідник вважає, що така нормативність викладання непридатна для практики навчання в виконавських класах, однак “використання принципів системного методу з точки зору більш продуманого, послідовного, ефективного введення навчального матеріалу й залучення учня до музично-виконавського мистецтва – дуже бажано” [2, с.43]. Отже, вчений вважає, попри неточне визначення системного підходу як системного методу, що ефективно навчання, спрямоване на створення інтерпретаційної версії музичного твору, базується на послідовному введенні та засвоєнні навчального матеріалу як теоретичного, так і практичного характеру.

З цих позицій введення до дисципліни “Основний музичний інструмент (фортепіано)” тестування виконавських знань студентів з обов’язковим методичним забезпеченням дозволить діагностувати та контролювати як викладачам, так і самим студентам рівень засвоєння знань, а отже, буде виявляти прогалини в знаннях, сприяти більш свідомому виконанню музичних творів, а також об’єктивності в оцінюванні досягнень студентів з виконавських дисциплін.

Для розробки тестів з дисципліни “Основний музичний інструмент (фортепіано)” застосовували положення з розробки стандартизованого дидактичного тесту С. Сафонцева [5].

В основу тестів були покладені: (1) зміст стандарту вищої освіти напряму підготовки 6. 010100 Педагогіка і методика середньої освіти. Музика освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” навчальної дисципліни “Основний музичний інструмент”; (2) застосування системного підходу для послідовного введення виконавських знань у навчальний матеріал з відповідної дисципліни.

Розробка тестів передбачала вирішення таких завдань: вивчення освітнього стандарту, на основі якого буде створено педагогічний вимірник; вивчення навчальних програм дисципліни “Основний музичний

інструмент (фортепіано)”; експертизу освітньої програми, що передбачала оцінку змістовної значущості кожного питання; складання специфікації майбутнього тесту із зазначенням прогнозованих труднощів тестових завдань, а також змістовної валідності майбутнього тесту; розробку тестових завдань на основі структурних елементів освітньої програми.

Зміст ОКХ за вказаною спеціальністю освітньо-кваліфікаційного рівня “бакалавр” за навчальною дисципліною “Основний музичний інструмент (фортепіано)” передбачає оволодіння вміннями пов’язаними з опануванням нотного тексту музичного твору й створення власної інтерпретаційної версії. Формування вмінь відбувається на основі засвоєння знань про виконання штрихів, артикуляції, педалізації в музичних творах різних форм, стилів та жанрів, композиторів та композиторських шкіл.

Аналіз навчальних програм з дисципліни “Основний музичний інструмент (фортепіано)” дозволяє зробити висновок про те, що основним змістом роботи в межах навчальної дисципліни є робота над музичним твором; навчальні програми охоплюють усі музичні стилі, форми та жанри; залежно від поглядів розробників програм, їх вивчення відноситься до різних років навчання, семестрів та модулів; найбільш вживаною є форма вивчення музичних творів відповідно до методу історизму; зміст програм передбачає визначення рівня музичних знань, понять, музичного тезауруса студента, що відбувається під час колоквиуму, написання анотацій до музичних творів тощо.

Аналіз навчальних програм також дозволив зробити висновки щодо впровадження тестів з діагностики рівня засвоєння виконавських знань студентів. Вважаємо, що (1) тестування виконавських знань студентів як підсумкове, повинно відбуватися в кінці 4 курсу, коли студентами освоєний повний курс дисципліни, що включає твори різних стилів та жанрів, (2) необхідність визначення рівня засвоєння виконавських знань студентів у результаті освоєння ними програм модулів передбачає поточне тестування, де галуззю тестування є програма, що виконує студент.

Здійснений аналіз показує, що основними розділами навчальних програм є вивчення (1) поліфонічних творів, (2) творів великої форми (сонати, варіації, рондо, концерти), (3) концертних п’єс кантиленного й віртуозного характеру, (4) віртуозних етюдів, а також виконання гам, арпеджіо, акордів в дієзних та бемольних тональностях. Темі навчальних модулів конкретизують стилі творів (класицизм, романтизм, імпресіонізм тощо), жанри (соната, концерт тощо), кількість частин в сонатах і концертах тощо.

У результаті аналізу нормативних документів, а також на основі консультацій з фахівцями з навчальної дисципліни “Основний музичний інструмент” і систематизованої перевірки навчальних програм була зібрана інформація з галузей тестування її змісту.

Отже, зміст галузей тестування з вказаними основними розділами та темами було оформлено у вигляді Бланка експертизи дисципліни “Основний музичний інструмент (фортепіано)”, у якому викладачі ВНЗ (експерти) оцінювали змістовну значимість більш дрібних структурних одиниць щодо більших.

В основу складання Бланка експертизи були покладені традиційні рівні структурування: 1) розділи пов’язані між собою в рамках цього курсу, але відрізняються один від одного галуззю досліджень або способом опису

розглянутого об'єкта; 2) теми, що входять до складу кожного розділу й послідовно розкривають його зміст; 3) питання, що є принципово неподільними логічними одиницями [5, с. 109].

Вважаємо, що галуззю тестування в програмі навчальної дисципліни "Основний музичний інструмент" є розділи, що характеризують особливості виконання темпо-ритму, тематизму, фактури, артикуляції та аплікатури, педалізації, орнаментики в різних стилях та жанрах, а також розділи, що розкривають механізми розвитку технічних навичок, особливості редакції музичних творів та жанри фортепіанної музики.

Теми, що входять до складу кожного розділу, послідовно розкривають його зміст (принципи класифікації музичного ритму; функції голосів у різних типах та видах фактур; фактурні різновиди теми; види тематичного розвитку; артикуляція мотиву; орнаментика в класичній музиці; недоліки в організації піаністичного апарату; редакції творів В. Моцарта тощо). Питання розкривають тему (ритмічні пропорції, регулярність-нерегулярність; акцентованість-неакцентованість; гармонічні фігурації; формули мотиву; аплікатура клавесиністів; одномотивні теми; властивості педалізації; причини виникнення м'язових затисків; будова фуги, її драматургія тощо).

Після складання Бланка експертами (викладачами, доцентами, професорами кафедри теорії, історії музики та інструментальної підготовки Інституту культури та мистецтв Луганського національного університету імені Т. Шевченка, кафедри інструментальної підготовки Інституту мистецтв Харківського національного педагогічного університету імені Г. Сковороди – загальна кількість 10) була визначена змістовна значущість кожного розділу програми щодо всього курсу у відсотках – P/K ; вагомість тем, що входять до складу розділу – T/P й значущість окремих питань відносно відповідної теми – B/T . Урахування всіх перерахованих особливостей змістовної значущості окремих питань навчальної програми було визначено співвідношенням для обчислення їх комбінованої вагомості [5, с.110]:

$$(KB)_{ijk} = (P_i / K) \times N_{Pi} \times (T_j / P_i) \times N_{Tj} \times (B_k / T_j) / 10000 \quad (1)$$

$(KB)_{ijk}$ – комбінована вагомість k-го питання, j-й теми, i-го розділу

навчальної програми;

(P_i / K) – вагомість i-го розділу відносно усього курсу;

N_{Pi} – кількість тем в i-м розділі;

(T_j / P_i) – вагомість j-й теми відносно i-го розділу;

N_{Tj} – кількість питань у j-й темі;

(B_k / T_j) – вагомість k-го питання відносно j-й теми.

Для зручності використання комбінованої вагомості результат перемноження всіх перерахованих величин ділиться на 10000. Отже, була визначена комбінована вагомість питань програми.

На основі Бланка експертизи, що показує усереднені значення комбінованих вагомостей окремих питань, була визначена змістовна валідність

Педагогічні науки

дидактичного тесту, який передбачає адекватне відображення в тестових завданнях змісту освітньої програми. Кількісно змістовну валідність оцінювали за допомогою відношення суми комбінованих вагомостей структурних елементів (питань) навчальної програми до сумарної комбінованої вагомості всіх питань, що ввійшли до Бланку експертизи [5, с. 216]:

$$r = \sum (KB)'_{ijk} / \sum (KB)_{ijk} \quad (2)$$

Де r – змістова валідність;

\sum – позначення суми;

$(KB)'_{ijk}$ – комбінована вагомість структурного елемента;

$(KB)_{ijk}$ – комбінована вагомість питання навчальної програми.

На основі застосування бланку експертизи були обрані найбільш змістовно значущі питання, сумарна комбінована вагомість яких перевищує отримане значення (див. табл. 1).

Таблиця 1

Перелік найбільш значущих питань навчальної дисципліни “Основний музичний інструмент (фортепіано)”

Питання	Комб. вагомість питань
Причини виникнення м'язових затисків	14,3
Контрастна поліфонія	14,4
Орнаментика в творах Й.С. Баха	14,4
Типи фактур	14,581
Змішані фігурації	14,64
Педаль в творах ХХ- ХХІ ст. К. Дебюссі	15,24
Ритмоформули	15,8304
Орнаментика в творах Ф. Шопена	16,02
Аплікатура в творах Й.С. Баха	16,68
Виправлення недоліків піаністичного апарату	17,3
Моноритм і поліритмія	17,43
Рухові якості виконавського апарату (швидкість, сила, спритність, витривалість)	17,04
Аплікатура в творах Ф. Ліста	18,12
Тема-мелодія (протяжний тематизм, фігураційний тематизм)	18,256
Засоби артикуляції	18,305
Визначення теми	18,5
Акцентне та часове варіювання	18,555
Різновиди non legato	19,09
Будова фуги, драматургія	19,12
Багатомотивні теми	20,34
Аплікатура в творах “Віденських класиків”	20,4
Темпи в західноєвропейській романтичній музиці	20,688
Принципи педалізації	21,16
Тематичне зчеплення (тематичне комбінування, тематична модуляція, контрастне зіставлення)	21,6
Новаторські принципи аплікатури Ф. Шопена	24,24
Змішані фігурації	24,44
Тематичний комплекс	24,57

У результаті проведеної експертизи було складено перелік структурних елементів, на основі яких були створені тестові завдання. Для цього було

відібрано таку кількість найбільш змістовно значущих питань, щоб сума їх комбінованих вагомостей складала більше 30% від загальної суми всіх питань освітньої програми. Таким чином, структурні елементи освітньої програми набувають загальнонавчальної змістовної значущості, а кількісний розподіл завдань за рівнями труднощів відповідає нормативно орієнтованому тесту.

Висновки і перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. На підставі проведеного дослідження були розроблені тести діагностики музично-виконавських знань студентів з дисципліни “Основний музичний інструмент (фортепіано)”, що пройшли первинну апробацію.

Вважаємо, що робота з визначення галузей тестування з дисципліни “Основний музичний інструмент (фортепіано)” має бути продовжена, оскільки складений Бланк експертизи не включив та й не міг включити всі можливі розділи музично-виконавських знань, що відображають особливості виконання музичних творів різних стилів та жанрів. Необхідно визначити змістовне наповнення Бланків експертиз для інших інструментів (скрипка, гітара, баян, акордеон, балалайка, домра тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. Про затвердження Національної рамки кваліфікацій. Постанова № 1341 Кабінету міністрів України від 23 листопада 2011 р. – Режим доступу : zakon.rada.gov.ua/

2. Алексеев А. Д. Методика обучения игре на фортепиано / А. Д. Алексеев. – М. : “Музыка”, 1978. – 287с

3. Качество знаний учащихся и пути его совершенствования / И. Я. Лернер, Л. Я. Зорина, Г. И. Бутурина и др. ; под ред. М. Н. Скаткина, В. В. Краевского. – М. : Педагогика, 1978. – 208с.

4. Освітньо кваліфікаційна характеристика бакалавра за спеціальністю 6.010100 Педагогіка і методика середньої освіти. Музика, напрямку підготовки 0101 Педагогічна освіта.

5. Сафонцев С. А. Образовательная квалиметрия как фактор повышения эффективности контроля качества процесса обучения : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Сафонцев Сергей Александрович – М., 2006. – 416 с.

УДК 371.315:811.111

К. С. Матвеева,

кандидат педагогічних наук, доцент
(Миколаївський національний
аграрний університет)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ ДО МІЖНАРОДНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАСОБАМИ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Нагальною потребою професійної підготовки фахівців економічного профілю є визначення педагогічних умов їх ефективності до ведення міжнародної професійної діяльності засобами іноземної мови, які в результаті дадуть позитивні зміни сформованості готовності майбутніх